

**ANFÖRANDE TISDAGEN DEN 9 NOVEMBER 2010
NY YTTRANDEFRIHETSGRUNDLAG?**

1. Förra gången jag var hos er, år 2006, diskuterade vi yttrandefrihetens gränser. Då var det skyddet för privatlivet och frågan om det är rätt att kränka vissa religioner som stod i fokus. Caroline-domen och Muhammedkarikatyrerna diskuterade vi, och också något om förtal och hets mot folkgrupp.
2. Nu ska vi i stället diskutera något som är lite mer juridiskt, lite mindre materiellt men inte desto mindre mycket viktigt. För det handlar om hur lagen skyddar yttrandefriheten, vilka risker man skapar om man slopar de nuvarande grundlagarna och hur vi ska förhålla oss till EU, som ställer vissa krav på vår lagstiftning.
3. Yttrandefrihetskommittén har kommit 2/3 på väg. Vi började i maj 2008 och ska vara klara i december 2011. Första etappen utmynnade i ett delbetänkande om bl.a. digital bio och förstärkning av meddelarskyddet i kommunerna (SOU 2009:14). De förslagen är på väg att genomföras. Och sedan februari 2009 har vi arbetat med det betänkande som nu är aktuellt, Ny yttrandefrihetsgrundlag? (SOU 2010:68.).
4. Det var i slutet av oktober som vi lade fram detta debattbetänkande, där vi presenterar tre modeller för en ny yttrandefrihetsgrundlag. Och det gör vi i syfte att få reaktioner i en remissrunda, vid seminarier och i annan diskussion. Vi presenterar inte några förslag över huvud taget. Och det är inte mycket kött och blod i detta betänkande, det är mest juridik, men viktig juridik som sagt.
5. Vi räknar med att kunna besluta vilken av de tre modellerna som är bäst i februari/mars och sedan arbeta nästan färdigt med den för att ta beslut om den kan föreslås som en ny yttrandefrihetsgrundlag i juni. Tror vi inte på den, ska vi använda det sista halvåret av utredningsarbetet för att gå igenom TF och YGL och hitta förbättringar i dessa nuvarande grundlagar. Men annars putsar vi färdigt på en ny YGL.
6. Precis som regeringen har vi konstaterat att det finns problem med de nuvarande grundlagarna som gör att det finns skäl att ordentligt överväga om det kan tillskapas en ny teknikneutral grundlag.

Problemen är av olika slag. Det är problem som beror på

- ett oklart ändamål med den nuvarande avgränsningen (svårt förklara)
- teknikutvecklingen (inte anpassad till internet, utgår från trycktekniken)
- kopplingen till teknik (omöjligt avgöra ibland om grundlagen är tillämplig)
- tillämpningssvårigheter med den s.k. databasregeln
- preskriptionsbestämmelserna (det går inte att beivra en del klart straffvärt)
- grundlagsformen (man måste ändra ofta)
- EU-rätten (vi har svårt att klara dess krav)

7. Vi har konstaterat att det inte går att ha en YGL som omfattar alla yttranden, inte ens alla yttranden till allmänheten, och inte ens alla yttranden i massmedier, dvs. som finns i medier för spridning till allmänheten. Utan det behövs ytterligare kriterier för att begränsa tillämpningsområdet.

8. Och då har vi kommit fram till tre modeller, Ansvarsmodellen, Verksamhetsmodellen och Ändamålsmodellen. Vi har inte tagit ställning och vi vet inte vilken vi tycker är bäst. Jag har inte heller själv någon klar favorit. Den EU-rättsliga analysen måste finnas med, ett expertutlåtande i den delen blir klart i december.

9. *Ansvarsmodellen* bygger på att man ger särskilt skydd åt yttranden som någon tar ett tydligt ansvar för. Man har utsett en ansvarig utgivare eller man har satt ut s.k. ansvarsuppgifter på mediet (namn och adress på den ansvarige), t.ex. på ett flygblad eller i en film eller på en blogg.

10. *Verksamhetsmodellen* bygger på att man ger ett särskilt skydd, som uppkommer automatiskt, åt yttranden som kommer från massmedieföretag. Det är sammanslutningar och enskilda vars huvudsakliga verksamhet är att på yrkesmässiga grunder framställa eller sprida massmedier. Modellen stämmer väl med kommittédirektiven, som håller fram radio, tv, tidningar, böcker och film. – Man ska också kunna omfattas av grundlagen genom att sätta ut ansvarsuppgifter (jfr föregående modell).

11. *Ändamålsmodellen* bygger på att man ger det starka grundlagsskyddet åt yttranden med vissa ändamål, sådana som kan sägas ha särskild betydelse för informationsspridningen och opinionsbildningen. Det definierar vi som yttranden med ett opinionsbildande, journalistiskt, litterärt eller konstnärligt ändamål. Det blir förstås en svår avgränsning i praktiken, men i huvudsak samma avgränsning finns i EU-rätten och i vår personuppgiftslag vilket gör att den har fördelar i förhållande till EU-rätten men även från principiella utgångspunkter.

12. En särskild fråga är om alla bestämmelser om yttrandefrihet ska finnas i en grundlag eller i två, dvs. också i RF som i dag. I dag finns reglerna i tre grundlagar: TF, YGL och RF. Detta har vi inte heller tagit ställning till.

13. Nu går vi vidare med arbetet på modellerna och en eventuell ny YGL. Men också med tre andra utredningsuppgifter. a) Skyddet för privatlivet (jfr vår diskussion här hos Verdandi år 2006). b) Bättre skydd i rättegångar för den som har blivit utsatt för övertramp i medierna. c) Bättre möjligheter att ge internationell rättslig hjälp på tryck- och yttrandefrihetsområdet.

14. Men vi har också diverse materiella frågor i övrigt att ta ställning till. Bör t.ex. en konstnär som Anna Odell ha grundlagsskydd för en film där hon fejkar psykisk sjukdom och larmar polis och sjukvård? Bör vi skydda Wikileaks källor mot efterforskning från andra länder? Vi behöver inte nödvändigtvis ta upp frågor som dessa i vårt arbete, men vi kan mycket väl göra det.

15. Vi ska vara klara i december 2011 som sagt. För närvarande är betänkandet föremål för remissbehandling och granskning vid ett antal seminarier.